TEZER ÖZLÜ • KALANLAR

Tezer Özlü
kalanlar

YAPI KREDİ YAYINLARI

KALANLAR

Tezer Özlü (1943-1986); yaşarken yayımladığı üç "farklı" kitabıyla edebiyatımızın çok erken yaşta yitirdiği en özgün kalemlerden biri oldu. Avusturya Kız Lisesi'nde okudu. İlk kitabı olan *Eski Bahçe*'yi (1978) 1963'ten beri dergilerde yayımlanan öykülerinden oluşturdu. İlk romanı *Çocukluğun Soğuk Geceleri* (1980); kişinin, çocukluğundan başlayarak içine düştüğü yaşamın, kimi zaman fiziksel-kaba, kimi zaman inceltilmiş-dolaylı baskılarıyla karşı karşıya kalışını ve yaşadığı ya da "yaşamasına izin verilmek istenmeyen" farklılığını ve uyumsuzluğunu, son derece sarsıcı ve incelikli bir biçimde, "teninde duyarak" işledi.

Özlü, yaşamın anlamını arayan ve bu arayışı hayranlık duyduğu üç yazarın (Svevo, Kafka ve Pavese) izlerini ve izleklerini de sürerek sürdüren ikinci romanı/anlatısını ise 1983'te *Auf den Spuren eines Selbsmords* (Bir İntiharın İzinde) adıyla yazmış; yapıt 1983 Marburg Yazın Ödülü'nü kazanmıştı. *Bir İntiharın İzinde,* daha sonra dilimizde, yazarı tarafından *Yaşamın Ucuna Yolculuk* (1984) adıyla bir anlamda yeniden yaratılmıştı.

Özlü'nün ölümünün ardından; ilk öykü kitabı, daha sonra yazdığı öykülerle bir arada *Eski Bahçe - Eski Sevgi* (1987) adıyla basılmış; *Gergedan* dergisi 13. sayısında yazarın adına özel bir "fotobiyografi" yayımlamış; kimi günce ve anlatı parçaları ise *Kalanlar* (1990) adlı küçük bir kitapçıkta toplanmıştı.

Şimdi; Özlü'nün ölümünden dokuz yıl sonra, "Bütün Eserleri" yayınevimizce beş kitaplık bir sette yayımlanıyor. Son kitap; hakkında yazılanlar, belgeler ve fotoğraflarla bir *"Tezer Özlü'ye Armağan"* niteliği taşıyacak.

Not: *Kalanlar* adıyla bir araya getirilen metinlerin birçoğu Almanca yazılmış ve Sezer Duru tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

Tezer Özlü'nün

YKY'daki diğer kitapları:

Yaşamın Ucuna Yolculuk (Bütün Eserleri - 1)
Eski Bahçe - Eski Sevgi (Bütün Eserleri - 2)
Çocukluğun Soğuk Geceleri (Bütün Eserleri - 3)
Tezer Özlü'den Leylâ Erbil'e Mektuplar

TEZER ÖZLÜ

Kalanlar

(Bütün Eserleri - 4)

YKY

Edebiyat - 65
ISBN 975-363-307-6

Kalanlar / Tezer Özlü

YKY'da 1. baskı: 2000 adet, İstanbul, Nisan 1995
1. baskı: 1990 (Ada Yayınları)

Yayına Hazırlayan: Çetin Şan
Tasarım: Mehmet Ulusel
Ofset Hazırlık: Arzu Çakan
Yayın Koordinatörü: Aslıhan Dinç
Baskı: Şefik Matbaası

© Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti., 1994
Tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No: 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0-212) 293 08 24 Faks: (0-212) 293 07 23

İÇİNDEKİLER

Önsöz Yerine • **7**
Batı Günlüğü • **13**
Cümleler • **27**
Sarı ve Puslu • **33**
Yeniden Akdeniz'de • **37**
Sonsöz Gibi • **41**

Önsöz Yerine

TEZER'DEN KAEANEAR

I.
Bu kitapta Tezer'den kalanlar var.
Ardında bıraktıkları. Yaşadığı anların notları.
Hiçbiri yayımlanmamış.
Ama yayımlanmak üzere yazılmış.
Evet, anları severdi Tezer.
Onları yazdı. Acıyla, yalnızlıkla,
ama aynı zamanda coşkuyla, aşkla dolu anlarını.
Anlarının anılarını.
Başkaldırma anlarının.

II.
İçiçe geçen yaşamlar vardır.
El-örgüleri gibi.
Bu örülen giysi sizin sırtınızda da olabilir,
karşınızdaki bir insanın sırtında da.
Renk renk motifler. Ya da düz
Hangi motif nerde başlıyor, nerde bitiyor
çıkaramadığınız.
Ama bir yerinden çekip koparmaya bakın.
Örgü sökülür, eğer sararsanız
adına ÇİLE denilen bir yumağı oluşturur.

Çocukluğundan ölümüne değin
tanıdığım Tezer'in yaşamını düşündüğümde
niçin bilmem (özellikle ölümünden sonra) kafamda hep
bu örgü imgesi oluşuyor.
Bu son kitabını yayıma hazırlarken,
bir gece, beni tepeden tırnağa ürperten
şu parçayla karşılaştım:

"Ceset kokmuş ettir. Güzel, peki peynir ne? Sütün cesedi. Durmadan içeriye girip çıkanlar. Her hastanın sayısız iyileştiricisi var. Kahvaltıdan sonra akıl verenler, öğle yemeğinden sonra akıl verenler. Kente eşlik edenler, bir mağazaya eşlik edenler, ormana eşlik edenler ve her gün burada oturan ve kazaklar ören sayısız iyileştirici. Sayısız ipek, pamuklu ve yünlü kazak örülüyor, karışık iplikle, renkli motiflerle yapılanları da var, kimbilir ne zaman ve hangi amaçla giyilecekler?

Klinikte beş ya da on yıl geçirenler, mutfak ya da bahçede çalışmaya hak kazanıyorlar.
Geldim. Doğru bahçeye koştum. Ağzıma üç yaprak verildi, zehirlendiğimi sandım. Akşamın yaklaştığının farkına varamadım. Sayısız parçalara bölünüşümü, benimle birlikte dünyanın da parçalanışını anımsıyorum.

III.

İnsan olmanın kolay olmadığını bilen,
bunun savaşımını veren bir kişiliği vardı.
Durmaksızın, toplumun, insanlar arası
yozlaşmış ilişkilerin örgülerini sökmek istedi.
Elinden geldiğince de gerçekleştirdi bunu.
Her cümlesinde çektiği çilenin örgüsü, ipliği vardır.

IV

Yaşamın Ucuna Yolculuk'u *Berlin'de bulunduğu*
sırada Almanca olarak yazmıştı.
Kendisine 1983 Marburg Yazın Ödülü'nü kazandıran

bu yapıtının adı Bir İntiharın İzinde*'ydi.*
İsviçre'de Türkçe olarak yeniden yazdığı
metni okur okumaz
şu mektubu göndermiştim kendisine:

"Bir İntiharın İzinde *müthiş bir kitap*
Çok müthiş bir kitap.
Yıllar var ki böyle bir metin okumadım.
Bana gençlik yıllarımda, Rimbaud'yu, Lautreamont'u,
daha sonra Kafka'yı, Rilke'yi,
Hölderlin'i keşfettiğim günleri yaşattı.
Çok ender yaşanılan kimi aşklar gibi.
Öyle bir aşk yaşamışsındır ki,
bir daha artık böylesini yaşayamam dersin.
Aşk sözcüğüne anlamını veren,
bedenin tüm hücrelerinde,
sinirlerinin her atomunda duyduğun bir duygudur.
Sonra, bir gün, bir rastlantı, yeniden aynı heyecan,
aynı coşku, aynı yoğunlukta yaşanan anlar...
İnanamazsın. Bir düşteyim sanırsın.
Kitaplar da benim için öyledir.
Eski aşklara dönemezsin, ama eski kitaplara
dönebilirsin. (Kitapların ölmezliği burdan mı gelir?)
Bu nedenle de yıllar var ki, yalnız eski aşklarımı
okuyorum.
Dostoyevski'yi, Kafka'yı, Rimbaud'yu...
İlk kez, yıllar var ki ilk kez,
bugüne değin okumadığım bir kitap,
daha kitap bile olmamış bir metin
bende böylesi bir duygu yarattı (...)
Bir rastlantı mı,
Svevo'nun Zeno'sunun redaksiyonunu bitirdiğimin
ertesi günü seninkine başladım.
Şimdi, ikisi aynı anda diziliyor, aynı anda çıkacak.

Kendisinin de çok sevdiğini bildiğim Céline'in,
Gecenin Ucuna Yolculuk *adlı romanının bir*

Tezer'in sonradan kendi izniyle Yaşamın Ucuna Yolculuk *başlığını alan kitabın dizgi ve baskısı sırasında yurt dışındaydım. Bu baskı, öylesine yanlışlarla doluydu ki, tümü SEKA'ya gönderildi. Böylece* Zeno *ile birlikte yayımlanamadı.* Yaşamın Ucuna Yolculuk*'un "ilk" baskısı, aslında ikinci baskıdır.*

sözcüğünü değiştirerek önerdiğim adı benimsedi.
Ama ben, nasıl bilebilirdim,
bu kitabının yayımlanışıyla,
Tezer'in, bu kez, gerçekten yaşamın ucuna doğru
yolculuğa çıkacağını?

V

Berlin, 19 Kasım 1982 günlü notunda şöyle diyor:
"Unutma: Dostların hep yazarlardı.
Öyle de kalacaklar."
"Dostların" diyor; Aşkların" da diyebilirdi.
Yaşamın Ucuna Yolculuk, *üç aşk öyküsü gibidir.*
Üç; postlıume aşk öyküsü:
Svevo, Kafka, Pavese.
Gönül verdiği, ya da gönlünü gerçekten kaptırdığı
yazarlardı bunlar.
Onların çektiği acıya, yalnızlığa başkaldırıyordu.
Kendi çektiği acılara, katlandığı yalnızlıklara,
baskılara karşı başkaldırdığı gibi.
Svevo'nun Trieste'de; Kafka'nın Prag'da;
Pavese'nin Stefano Belbo'da, Torino'da izlerini sürdü.

Bu yazarların romanları, öyküleri, günlükleri,
mektupları yetmiyordu ona.
Yaşadıkları, soluk aldıkları ve öldükleri yerleri
yaşamak, oralarda soluk alıp vermek istiyordu.
Yaşamın Ucuna Yolculuk, *işte böylesi bir solumanın*
kitabıdır.
Burda da sınırları zorladı: gönül verdiği,
büyük bir tutkuyla bağlandığı bu üç yazarı
yalnızca birer yazar olarak görmek istemedi.
(Bunun için kitapları yeterliydi. Ama o...)
Yaşamlarını aradı – bulamayacağını bile bile.
Yaşamın Ucuna Yolculuk'*un benzersizliği de bundan*
kaynaklanıyor.
Bir acıma duygusuyla yaklaşmıyordu bu yazarlara.
Kafka'nın iktidarsızlığı, Pavese'nin eşcinsel yalnızlığı
değildi Tezer'i çeken. Onların yapıtlarında dile gelen,
çaresizliğe, saçmalığa, hem kendi adına, hem onlar

adına karşı çıkıyordu.
Coşkuyla, aşkla, başkaldırıyla dolu,
dopdolu bu genç insan,
bu yazarlarda, gariptir, bir benzerini buluyordu.
Sanki kendinde, onlara (ve onlar gibilere) sunabileceği
bir yaşam iksiri bulunduğuna inanmıştı.
Tüm acılara karşı,
tüm yalnızlıklara karşı bir panzehir.
Kendi yalnızlığını,
kendi acılarını sağıltamayan bir panzehir.
Yoluna çıkan, erkek, kadın, tüm çaresizlere
sunmak istediği buydu.
Tüm yazdıkları, Yaşamın Ucuna Yolculuk *gibi,*
ardında bıraktığı bu notlar,
aforizmalar, parçalar, bunun kanıtıdır.

Kuşkusuz, bir yazarın, hiçbir zaman, hiçbir kanıta
gereksinimi yoktur.
Yazdıkları, ya yaşamla örtüşür, ya da düşlerle.
Ya da her ikisiyle.
Burda, yaşamla örtüşen sözcüklerle karşı karşıyayız.

VI.

En korktuğu, en tiksindiği şey baskıydı.
Her tür baskı.
Her tür baskının insanın özünü yok ettiğine inanmıştı.
Bir döneminde yaşadığı elektroşoklar da bir baskıydı.
Tüm baskıcıları faşist olarak niteliyor.
Bu nedenle,
elektroşokları uygulayanlar dahil.
Haksız mı?
— Baskıya başkaldıran her zaman haklıdır.

Onun yaşamı ve yapıtıyla ilgili başka ne diyebilirim?
Onun burda yazdıklarından başka?
Kendi üstündeki giysinin örgüsünü çözen
ve yazdıklarında kendi çırıl-çıplak gerçeğini
okuruna sunmak isteyen,
bu anlamda korkusuz,

ender yazarlardan biriydi.
Ölümün kokusunu (korkusunu değil)
çok genç yaşlarda içine çekmişti.
Bu nedenle olsa gerek, yaşamakla yazmak arasındaki
sınırı silmek istemişti.
Genç yaşta öleceğini bilircesine, yılları değil,
anları seçmişti yaşam sürecinin birimi olarak.
İşte bir örnek:
"Ben bendim. Zaman yaşanmış zamandı.
Birkaç yaşanmamış gün de eklenmişti bu zamana.
Kemerle bağlanmıştım. Acılarım vardı..."

Acılarından kalanlardır bu kitapta okuyacaklarınız.

F. E.
Şubat 1989

Batı Günlüğü

"The world is too much with us"
William Wordsworth

Berlin, 19 Ocak 1982

Büyükanne. Aklaşmış saçlarını toplamış, yüzü ince. Sıska bacakları. Hep mutfakta, midesine bir bıçak dayamış olarak yakaladığım büyükanne, hareketsiz. Ne kendi kıpırdıyor, ne de bıçağı kıpırdatıyor.

— Ne yapıyorsun burada? diye soruyor çocuk.

— Kendimi öldürmeye çalışıyorum.

Anıların tüm görüntülerini vermeyeceğim. Sonsuz geridéler. Bu görüntülerin renkleri soldu. Ama kaybolmadılar. Benim sönüp gitmemi bekliyorlar. Bu kadar hain bu görüntüler. Sen sonsuz yaya kaldırımlarından gitmiş, sonsuz gecelerce sevişmiş, sonsuz zamanlar sindirmiş olabilirsin içine. Böylesine hain bu görüntüler, yok olmuyorlar. Seni söndürüyorlar yavaş yavaş. Yeşil yayla rengi bugün gri yeşile dönüştü. Çok uzakta hafif dağ tepeleriyle çevrili. Kız kardeşim olması gereken bir kızın elini tutuyorum. Doğa ölmüş. Çocuklar ölmüş. Onlarla birlikte her şey. Küçük kentin göl kıyısında son bulduğu yerde büyük otlar bitiyor.

Otların arasında dolaşıyor ve büyükanneyi arıyoruz. İnce bacakları olan. Kentten çok uzaklaştık. Herhangi bir çukurda kafasını görüyoruz. Gözlüklerini takmış. Uçları rüzgarda uçuşan başörtüsü var. Onu bu büyük otlar arasındaki çukurda nasıl tanıdığımızı bilemiyorum. Yaz rüzgarı esiyor.

— Burada ne yapıyorsun büyükanne, biz seni arıyoruz.

— Bu dağların ardında yitip gitmek istiyorum. Yitip gitmek....

—Dağların ardında yitip gitmek ne demek büyükanne?

Bulduk mu onu

Eve getirdik mi?

(...)

Çocuk ben beşikte yatıyor. Bir beşik çocuğundan daha büyüğüm oysa. Ama beş yaşında da değilim. Beni beşiğe koyan büyüklere kızıyorum. Yoksa iki yaşında mıyım? Konuşabiliyor muyum? Neden bağırmıyorum? Neden beşikte fenalaşmayı, kusmayı bekliyorum? Beni kaldırmaları için neden bağırmıyorum? Yoksa konuşamıyor muyum? Konuşma yaşına henüz gelmedim mi? Peki, beşik çocuğunu, beni saran can sıkıcı atmosferi nasıl kavrayabiliyorum? Şimdi konuşabiliyor muyum?

Kırk yaşında konuşabiliyor muyum?

(...)

Otobüs dağ yamaçlarının virajlarında ilerliyor. Ağaçlar gri. Gri ağaçların gerisindeki göl gri. Gri su durgun duruyor. Sıcaklık da gri. Gölden beyaz, bembeyaz bir ceset çıkartılıyor. Bir gencin ceseti. Bu bir yazın başlangıcı. Ve ben sonraları çocuk olarak elma ağaçlarının üzerinde olacağım

Berlin, 31 Ekim 1982

O bana anlayışla bakarken ben onun (annemin) dünyasına ne kadar yabancı olduğunu düşündüm.

(...)

Yaşamımın annemin ve babamın yaşamıyla bir ilintisi olmadığını düşünüyorum. Bir ana ve babadan olma değilim. Bir yaban otu gibi Anadolu yaylasında bittim. Doğumum bile bir kökünden kopma idi. Köklerimi hiç aramadım. İçerisinde severek yaşayabileceğim arka dünyalardan kopma köklerim olabilirdi. Annem ve babam gibi, tüm kentler, ülkeler, günler, geceler, her gökyüzü de yabancı kaldı bana. İnsanlara daha fazla yaklaştıkça bu saydıklarımdan daha fazla uzaklaşıyorum. Gökyüzünden, onun ışıklarından, gün batımlarından, karanlıklardan ve bulutlardan, kendi çıktığım karanlığa ulaşıncaya kadar onlardan uzaklaşacağım.

(...)

Kırk yaşındayım. On yaşına kadar, çevremi, özellikle çevrem-

deki sessizliği kavramaya çalıştım. Bugün, gecenin bazı saatlerinde kitlenin anlamsız gürültüsü içinde boğuluyorum. Çocukken nasıl karın beyaz rengini ya da ağustos rüzgârını ya da yaz öğlen saatlerinin göz kamaştıran ışıklarını sözcüklere, anlamlara aktarmaya çalıştığımı anımsıyorum. Çocuk kendi çevresine bakıyordu. Ne çocuk ne de büyükler, içimdeki ne canlı, ne de cansız bir varlık, bunun dışında bir şeye anlam vermeye çalışıyordu. Ahşap eve, geceye. Korkuya. Yalnızlığa. Çocuğun içindeki çocukluğa.

Berlin, 31 Ekim 1982

Bugün kırkıncı yaşımda, tıpkı dört yaşındayken olduğu gibi bir çocuk ve büyükler eşliğindeyim. Yalnız çok, ama çok yorgunum. (19.1.1983)

Aradaki fark, belki benim ahşap evi, geceyi, korku ve yalnızlığı kabullenmiş olmam. Ya da kendimin, ahşap ev, geniş caddeler, Berlin'in geniş bulvarları, ağaçlar, zamanın sessizliği durumuna gelmem.

(Tarihsiz)

"Kişiliğin yöresi mutlaka Turin'deki geniş cadde...

En sevdiğim yazar Cesare Pavese. Kendi kişiliğimin yöresi neresi? İyi öğrendiğim bir dil aldı onu benden. Çok iyi. Nedir bir dil? Bir dil bazen Berlin'in eski evlerinden birinin bir cephesidir, bazen iyi asfaltlanmamış bir cadde, bazen yalnız bir gecedir. Berlin'de. Bazen beyaz, ince bir gövde, bazen bir yazarın bir cümlesidir yalnız Almancada tadına varılabilen. Bazen bir insanın sevimli yüzüdür, bazen insana nereden geldiğini soran bir yaşlıdır.

Evet, nereden geliyorum? Bana yabancı olan ana-babadan. Bana yabancılaşan bir ana dilden. Beni sevindiren ve ürküten bir doğadan. Acı çektiğim, kaçmak istediğim bir ülkeden.

Dünyanın çeşitliliği ve yaşamın uzunluğu ne kadar şaşırtıcı. O zamanlar gençtim. Kafama elektrik verdiklerinde. Kafama. Elektriği beyin hücrelerime daha iyi gönderebilmek için tuz kullanıyorlardı. Dayan buna, diye düşündüm. Senin düşüncelerini değiştirip kendilerininkine nasıl olsa uyduramayacaklar. Seni görmek iste-

dikleri gibi olmayacaksın hiçbir zaman. Tanımadığın sürece her acı dayanılabilir.

Beynini, düşünmeme, algılamama durumunda tutmaya çalışmaları beş yıl sürdü. Beş yıl, tıbbın tüm araçları, kimyası ve elektriği ile. Düşüncen sessiz bir sessizlikti. Sessiz bir acı. Tıpkı o gri göl gibi. O gri yeşil, o beyaz, boğulmuş ceset gibi. Tıpkı çocukluğun o yaz mevsiminde olduğu gibi. Sessiz. (Bugün Berlin göğüne bakıyorsun. Ara sıra siyah bir kuş uçuyor. Dış dünyanın hareketliliği yalnızca bu. Karşındaki duvarda Pavese'nin acılı yüzü asılı. Bir odadasın, bu odaya aitsin, o odadan daha çok sana ait bu oda. İçinde rahat ettiğin ilk odan bu. Birkaç gün içinde bu odadan ayrılmak zorundasın. Bir başkası burada yatacak. Oturacak. Gökyüzüne bakacak. Belki herşeyi bu odada bırakacaksın. Odayı, oluşmayı başarabildinse eğer, oluştuğun yöreyi.)

"Kişiliğin yöresi mutlaka Turin'deki geniş cadde, kibar ve alçakgönüllü, ilkbaharımsı ve yazımsı, sessiz, suskun ve geniş, yazarlığının doğduğu yer. (C. Pavese)

Benim kişiliğimin yöresi mutlaka Anadolu'da bir kasaba. Hiç kibar değil. Bilinçsizce alçakgönüllü. Ne baharımsı ne yazımsı. Sessiz, durgun, ama geniş değil, yalnızca can sıkıcı. "Can sıkıcı" sözcüğünü seviyorum. Birçok Anadolu kasabasını, kentini anlatmaya yetiyor ve içimde birçok duyguyu birden uyandırıyor.

Ülkemde birçok şey can sıkıcı, Almanca sözcüğün, *öde*'nin tam karşılığı da yok gibi. Kişiliğimin yöreleri Anadolu kentleri ve yörelerinin anlatımı can sıkıcı. Can sıkıcı, küçük burjuva, memur evimin yanına bir de karanlık, kara, ortaçağımsı, Hıristiyan, sörlerin yönettiği bir lise ekleniyor. Dokuz yılımı geçirmek zorunda kaldım bu okulda, ta ki bir nisan günü kaçıp, Paris'e gidinceye dek. Orada Montparnasse bulvarında bir kahveye oturdum. Sıcak bir nisan yağmuru yağıyordu. En sonunda yaşamın tam ortasındaydım. Bu okuldan bugün bile kaçarım. Okula çıkan sokaklardan bir daha hiç geçmedim. Bu hapishane bana bir dil verdi. Bir dil ve onunla birlikte ikinci bir dünya. Her iki dünyaya da ait olmayayım diye. Hiçbir yerde yaşamamaya hüküm giyeyim diye.

Berlin, 31 Ekim 1982

Yirmi yaşım ile otuz yaşım arasında aklın bittiği yerleri ve çıldırmanın sınırlarını aradım. Çıldırmanın beni ne kadar ilgilendirdiğini biliyorum, bu yüzden onu kendi kafamda ve beynimde yaşamaya kalktım. Akıl ve çılgınlık arasındaki ufak, yıldırım hızına sahip atlayışı sözcüklerle nasıl anlatabilirim.

Beyin, düşünce kendini özgürleştiriyor, fırlıyor, bir roket gibi evrene, boşluğa, sonsuz boşluğa. Onunla birlikte gövde de. Ya da gövde kalıyor da, düşünce gövdeyi koparıp sonsuz boşluğa doğru uçmaya başlıyor. Acı veren bir şey bu. Çok acı veren. Ürküten. Hem de nasıl ürküten!

Çılgınlığı bilmeden aklın sınırları son derece can sıkıcı. Kabul edilemez. Yetersiz.

Aklın dünyası dışında başka şeyler olmalıydı. Ben çılgınlık dünyasına en derin, en uzun, en sonsuz yolculuğu yaptım. En acı veren yolculuğu. Tüm öbür acılar, akıldan çılgınlığa geçişle karşılaştırıldığında kabul edilir. Çılgınlık yoluyla kurtuluşumu ne büyük bir cesaretle tamamladım, tüm acılardan, gövdelerden, güneşlerden, ana-babalardan ve çocuklardan, güvenden ve güvensizlikten, tüm düzenlerden.

Düzen ve güven kadar ürkütücü bir şey yoktur. Hiçbir şey. Hiçbir korku... Aklını en acı olana, en derine, en sonsuza atmışsan korkma. Ne sessizlikten, ne dolunaydan, ne ölümlülükten, ne ölümsüzlükten, ne seslerden, ne gün doğuşundan, ne gün batışından. Sakin ol. Öylece dur. Yaşamdan geç. Kentlerden geç. Sınırları aş. Gülüşlerden geç. Anlamsız konuşmaları dinle, galerileri gez, kahvelere otur –artık hiçbir yerdesin.

Tüm raylardan git, denizin her türlü grisinin tadını çıkart. Çılgınlığın boyutları yok. Sallanan, boyutsuz bir boşluk. Orada daha yüksek, daha geniş, daha derin algılanıyor, boyut yok. Oluşumunu yaratan spermalara dek geri gidebilir düşüncen. Kendi embriyonluğunu anımsayabilirsin, annenin karnında geçirdiğin ayları, orada kalıp gün ışığını görmek istemeyişini. Çılgınlığın evreninde yükselmeye başladığın anlar ne büyük acı verir. Gövdenin ayrıldığı anlar.

Otuz yaşım ile kırk yaşım arasında ne akıllı ne de çılgındım. Bu ikisinin ötesinde kalıp olup bitene seyirci oldum ve dünyayı kavradığımı sandım. İlk kez gördüm denizlerini. İlk kez güneşinin

altına yattım. Gecelerinde dolaştım. Bir çocuk bile doğurdum, benim anneme yabancı olduğum gibi o da bana yabancı. Evet, dünyayı kavradığımı sandım. Politikası, toplumsal yapıları, sömürenleri, sömürülenleri ile ilgilendim. Ben ne sömüren ne de sömürülendim. Kırk yaşımda başlamam ya da bitirmem gerekeni bitirdiğimi sanıyorum. Bir insan yaşamı kırk yıl da olabilir. Olmalı. Bir ölüm özlemi değil bu. Özlemlerim kalmadı. Ben aslında sürekli özlüyor ve bir özlem durumunda yaşıyorum. Bu yüzden özlemlerim yok. Yalnız bir kavrama bu. Bütünselliğin kavranması. Bitirilmişliğin. Bir yolculuğun sonu. Başlangıcı olmayan yatay bir yolculuğun sonu. Kendi yuvarlağım çevresinde dönen bir yolculuğun.

Şimdi okunmuş kitapları yeniden okuyorum. Şimdi bildik müzikleri yeniden dinliyorum. Yenmiş yemekleri yeniden yiyorum. Sevip yitirdiklerimi yeniden seviyorum. Şimdi uykusuzluğumu yeniden uyuyorum. Şimdi açlığımda yeniden acıkıyorum. Şimdi gittiğim kentlere yeniden gidiyorum. Şimdi havada uçuyor, raylarda, su yüzeylerinde, yaşama ve ölüme karşı duyduğum aynı umursamazlıkla dolaşıyorum. Tartışmaları biliyorum. Duyguları. Korkuları. Sözcükleri. Her dili anlıyorum. Anlıyor ama kavrayamıyorum.

Berlin, 31 Ekim 1982

Gene hep iyi dostlar buluyorsun. Johann Sebastian Bach. Scott Fitzgerald. *Tender is the Night.* Dışarıda dostun, dev kent Berlin. *'Eskiden hep on sekizine kadar sayılmaz birşey sanırdım', dedi Mary.*

'Doğru', dedi Abe ona katılarak.

'Ama sonra da hep aynı.

(Tender is the Night)

Saat 18.06

Kulağımı radyoya kapayıp başımı da kitaptan kaldırıp karşımdaki dolunaya bakıyorum (hemen hemen dolunay). Çok uzağında bir tek yıldız parlıyor. Beni ne kadar etkilediğini ve bana hükmettiğini anladığımdan beri ay en büyük düşmanım oldu. Ay, yoğunlaşmış bir korku. Dolunaylaştıkça artıyor bu korku.

Gece geceyarısına doğru kaydıkça, dolunay karanlığa daha

çok gömülüyor. Geceyi aydınlatmak istemesi kötü niyeti. Yarın 1 Kasım. Ölme ayı. Doğa. Yıl. Işık. İnsanların ufak sevinçleri. Kasım –ölme ayı.

Berlin, 6 Kasım 1982

Dün *Tender is the Night*'ı bitirdim. Kitabı okumam iki gün sürdü. Birinci gece bırakmak istedim. Kitap çok güzel, çok duygulu, çok yumuşak, çok zarif, çok acıklı, çok büyük. Kaldırıp, ilerde, İstanbul'daki can sıkıcı gecelerde okumak istedim. Ama gene okuyabilirim. Pavese'yi de yıllar sonra bu kadar büyük ve gittikçe büyüyen ilgiyle okuyup çektiği acıları duyduğuma göre. Benim de tek avuncum acı çekmek değil miydi?

Kitabın sonunda,

"Ne kadar can sıkıcısınız hepiniz", diyor.

Sanki 385. sayfa hepinizin ne kadar can sıkıcı olduğunu söylemek için yazılmış.

Grunewald'a gittim. Ağaçları, ışıkları, renkleri görmek istiyordum. Yarım saat sonra hiçbir şey görmediğimi, yalnız Fitzgerald'ı düşündüğümü, içimde bir sesin: *"Ne kadar can sıkıcısınız hepiniz"* dediğini duydum.

Yirmi yaşlarının başlangıcında olduğum zamanları düşündüm.

Onu ve onunla geçen uzun, büyük İstanbul akşamlarını. Partileri, onun ve onun o gecelerde *Great Gatsby*'i yaşamaya çalışmasını. "O"nun biri öldü. Öteki İskandinavya'da yaşıyor. Tüm dostlar dağıldı. Her şey can sıkıcı. İstanbul'un sıcak yaz gecelerindeki uzun, törensel gecelerini düşündüm. Güzel Türkiye'nin her zaman bir tutukevi olduğunu, tutukevi olarak kalacağını düşündüm. Bizler içinse, yani gerçekten tutuklu, ya da kendi seçmeleriyle tutuklu olmuş olanlar içinse, hiçbir yerde kurtuluş olmadığını. Oradaki uzun yaşamamız bitmeyen bir kavga gibi gelmiştir bana. Orada uzun yıllar, neredeyse otuz yıl, hiç huzur bulamadığımı düşündüm. Gürültünün, müziğin, komşu kavgalarının ne kadar acı verici olduğunu, yıllar boyu beni ezdiğini düşündüm. Ben Anadolu'dan Grunewald'a kadar gelmek zorundaymışım meğer sessizliği algılamak için. Ayağımın altında hışırdayan yaprak seslerini duyabilmek için.

Bu sabah erken uyanıp Grunewald'a koştum. Orada bulduğum havayı yeniden bulabilmek için. İçimde Goethe'nin şiirlerini duyuyordum. Çocukken ezberlemek zorunda kaldığım.

"Hiçbir şey aramamak için kendi başıma ormana gittim, niyetim buydu..."

Sabah sessizliğinin tadını çıkarttım. Soğuğun. Gökyüzünün berrak maviliğinin. Ağaçlardaki kasım ayı renkleri üzerine söyleyecek bir şeyim yok. Her kasımda oldukları gibiler. Berlin'de her şeye veda edebileceğimi, ama ağaçlara veda edemeyeceğimi düşündüm. Ne denli büyük, aynı zamanda ne denli alçakgönüllü ve sakin Berlin'in bu ağaçları. Sonra birden, artık burada kalabileceğimi, hatta bir köpeğim olabileceğini düşündüm. Köpek sahibi olma düşüncesini hemen kovaladım. Soğuk, bana çocukken, yedi yaşımdayken, annem ve babamla Türkiye'nin sıcak bir yöresinden en soğuk yöresine taşındığımızı düşündürdü. Orada nasıl hastalanmıştım. İlk kışı ateşler içinde geçirmiştim. Yıllarca öksürüp durmuş, öksürmekten uyuyamamıştım. Ateş ve öksürük. Çocukluğum. Dün, buz gibi gölde ördeklerin yüzdüğünü gördüğümde, aklıma Pavese'nin kız kardeşine yazdığı son mektuptan şu sözler geldi: *"Kendimi buzda bir balık gibi duyuyorum...* Ben de, kendimi buzda bir balık gibi duyuyor, ama bunu söyleyemiyordum.

Sabah Grunewald'a gidip öksürük ve ateşle geçen çocukluğumu düşündüm. Orada, gittiğim ilk sınıfı düşündüm: yaşlı, çirkin, iri, hasta, eğrilmiş tırnakları olan bir öğretmen. Bu kaba elleriyle bütün çocukları döverdi. Beni değil. Bu korkunç elleri hiç unutmadım. Ürkek çocuklar. Saçlarında bitler. Hiç ısıtmayan bir odun sobası, sınıfı yalnız dumana boğardı. Bu sınıfa bir kez gittikten sonra üç ay ateşle yatmıştım. Öğretmenin kaba ellerinden korkuyordum. Bu taşralı çocuklar için korkuyordum. Taşra kenti için korku. Tüm öğretmenlerden korku.

("Ne kadar can sıkıcıydı hepsi")

Evde, Pavese'nin Fitzgerald hakkında yazdıklarını okudum: *"Sana Fitzgerald'dan söz ettiğimi anımsıyor musun? Sana 'Tenera e la notte'yi getirmiştim. Sanırım Fitzgerald üzerine daha çok Maria Livia Serini ile konuştum. Bu yazarın kitaplarını yayınevi için çevirmek istememiştim. Çünkü çok beğeniyordum, çünkü ben de bu tür şeyler yazmak niyetindeydim. Biliyor musun onun hakkında neler anlatıyorlar? Çok içmiş ve neredeyse çıldırarak ölmüş. İşte görülüyor, bir şey olan ve bir şeyler anlatmaya çalışan, böyle bir yazgıyla son bulmak zorunda kalıyor."*

Ben Akdeniz'de güneşin altında öleceğim. Kendime *Tender is*

the Night okutacağım ve moda olan şarkılardan birini çaldıracağım. *Felicita, felicita* gibi bir şarkıyı örneğin. Başka bir şey istemem.

Berlin, 19 Kasım 1982

Bulutlar grinin her tonunu taşıyor. Herhangi bir yerde, herhangi bir uzaklıkta duruyor soluk, soğuk güneş. Bulutların arasındaki yarıklardan ışıklar düşüyor. Ağaçlar arasında kaybolan damlara. Rüzgâr bulutları batıdan doğuya kovalıyor. Ben dışarıya bakan pencereyim.

Berlin, 19 Kasım 1982

Saat 22.24
Unutma: Dostların hep yazarlardı. Öyle de kalacaklar. Bir adam ve bir çocuk. Yaşamının en büyük rastlantıları.

Saat 00.14
Yalnız yaşı olmayan ve dünyalarını kendi içlerinde taşıyan insanlara dayanabildiğimi görüyorum.

Berlin, 21 Kasım 1982

Onun, onun ve onun ve onların yitirdikleri, temelinde benim değil, kendi yaşamları.

(...)

Babam ölemiyor, çünkü yaşamaya başlamadı.

Bonn, 30 Aralık 1982
Colmant caddesi

Dün gece Beckett'in *"Sen sesinle yalnız olacaksın. Dünyada kendi sesinden başka ses olmayacak"* cümlesini düşündüm sık sık.

"Sen kendi sesinle yapayalnız kalacaksın. Dünyada kendi sesinden başka bir ses olmayacak."

(...)

Uzun zamanım kalmadı. Önümde kalan zaman benim zamanım, benim can sıkıntım, benim Hiç'im, ama benim olacak.

Kırk yıldır düşündüğüm halde, düşünmeye zamanım olmadığı duygusundayım.

Varoluşumuzun en ilginç yanı bu düşünsel oyun. Acı, sevgi, kurtuluş, yalnızlık, mutluluk, kin, ölüm, ağaç, dağ, deniz, çocuk, adam, gece, sabah, evlerin duvarları, dünya, dünyayı saran boşluk, sonsuzluk, hepsi düşüncede oluşuyor. Hayır, *"Cogito ergo sum"* demeyeceğim. Peki ne diyeceğim?

"Varım, öyleyse düşünüyorum.

Zürih, 1 Ekim 1984

Her evin yeşilliklerle çevrili olduğunu gördüm. Mezarlık sessizliğinin bu olağanüstü yeşili burada tüm kente yayılmış. Herkese kendi yeşili. Herkese kendi trafik gürültüsü. Herkese kendi yalnızlığı. Herkese kendi sessizliği. Burada içsel konuşmalar yapmak için yaşanır. İnsan burada ya toplumsal bir olaydır ya da toplumsal bir olayın seyircisi. Ya da insan öylesine zengindir ki, servetin zenginliği içinde erimiştir ve artık canlı gibi görünemez: değerli bir kâğıt ya da anlamsız bir kıymetli taş görünümüne bürünmüştür.

Berlin (Tarihsiz)

Metroda karşımda oturan yaşlı kadın bağırıyor:

— Via bok, via vak, via kak kak kak.

Sonra dilini dışarıya çıkartıyor.

(Yaşama karşı ne kadar doğru bir tavır.)

Friedrichstrasse metro durağında, Batı Berlin'de, insanlar trene aktarma yapmak için kalktıklarında bir sarhoş bağırıyor:

— Ne diye ayaklanıyorsunuz? Ayaklanma mı var?

(Akılsız biri alkolik olmadı şimdiye kadar.)

Doğu Berlin'deki Halk Mutfağmda karşımda yaşlı hasta bir Doğu Berlin'li kadın oturuyor.

— Kocam savaşta öldü, iki oğlum da savaşta bombalandı.

(Anlaşıldı. Bundan sonraki savaşlarda aile boyu bombalar çı-

kacak, aile fertleri nerede olurlarsa olsunlar bulunup öldürülecek.)

Otobüs durağında yaşlı bir Berlin'li kadın bana:

— Nereye gitmek istediğimi unuttum, diyor.

(Ben bilebilseydim.)

Kreuzberg'li bir şair hep aynı siyah şapkayı takıyor. Hep aynı siyah elbiseyi giyiyor. Şiiri de siyah. Bana bir yeşil soğan hediye ediyor.

— Bu yoksulların gülüdür, diyor.

(Şimdiye kadar bana gelen ilk çiçek.)

İ. "Paris Bar" hakkında şunları söylüyor:

— Fassbinder ve benzeri kişiler, yaşıyorlarsa hâlâ, giderler oraya.

Metro Schlesisches Tor durağında bir Berlin'li kadın "Geceyarısına Tükür" adlı kitabı okuyor.

(Saat geceyarısına on var.)

"Berlin'in beni ya batırıp mahvedecek ya da büyütüp geliştirecek bir kent olduğunu hayal ediyorum. Katı, kötü yaşam savaşının hükmettiği bir kente gereksinimim var. Böyle bir kent, benim yalnız iyi niteliklerim olmadığını öğretecek bana. Berlin'de kısa süre içinde ya da uzun bir sürede gerçek bir hoşnutlukla dünyanın benden ne istediğini, benim de ondan ne isteyeceğimi öğreneceğim. Bunu aşağı yukarı duyuyor ve görüyorum bile; ama henüz tam belirgin değil. Orada Berlin'de anlayacağım; orada Berlin'de bir akşam ya da sabahın erken bir saatinde tam belirginlik kazanacak. Eyleme geçmek gerek; cesaret etmeli. Berlin'de hayhuy ve gürültü ve büyük dünya kentinin tüm karmaşası içinde, yorucu iş güç içinde sükûnet bulacağım. Burada söylediklerimden eminim, sözünü ettiğim şeyleri de yaşayacağım.

(Robert Walser, Şair Yaşamı 'Würzburg')

Robert Walser sözünü ettiklerini Berlin'de yaşadı. İçimde inip çıkan yaşamı ben de Berlin'de buldum. Acı içinde sevinç, gerilim ve rahatlık, insanlar arasında yalnızlık, ölüm özlemi içinde yaşam, günlerin uzantısı olan geceler, gecesiz gündüzler, sonsuz sokaklar, sokaksız sonlar.

Zürich, 1985

Burada neyle yaşıyorum? Arabalarla. Sürekli akan arabalarla. Yeni, parlak, her biri bir başka renk ve biçimdeki bu metal hücreler gece gündüz her iki yönde akıyor. Her birinin içinde, hiçbirini tanımadığım, hiçbirinin ne düşüncesinin ne de görüşünün beni ilgilendirmediği biri oturuyor. Burada neyle yaşıyorum? Acıya dönüşen bir boşlukla. Yitirdiğim sevgilerle. Görmediğim bildiklerimle. Benim olmayan gündüz ve geceyle. Hiçbir kent bilmiyorum ki, ne gecesi ne gündüzü bu denli benden ayrı olsun. Bu denli beni bıraksın. Bir tozdan öte. Ne rüzgârı, ne yağmuru, ne dağlardan sabah yükseldiğini gördüğüm bulutlar –hiçbir şey benim değil.

(Tarihsiz)

Bıraktım. Bıraktım. Hepsini, kendi ve benim dünyamı anlamaları için bıraktım. Ama hiçbiri kendi dünyalarını anlayamadı. Ve bana ölümsüzlüklerin sonsuz acıları kaldı. Ya da sonsuz bağımsızlıkları. Bu kadar duyguyu nasıl taşıyacaktım? Bunca yıl taşımış, bunca büyük kentin onca büyük alanlarında bu yalnızlığıma bir destek aramıştım. Beni yaşamcıl kılmakla en büyük ölümlerin en derin acılarını bana vermemiş mi bu insan olma çabası? Ben, insan olma çabasının sürekli üstüne giden ben? Artık beni benden alsınlar. Atsınlar bir alanın sabah süpürülen, sabah boş şişeleri taşınan bir büyük çöp tenekesine. Ben de biraz onlardan olmak istiyorum. Duyguları ölçüleyen, sevgilerini sevmeyen, acılarını acımayan, yollarını yürümeyen, uykularını uyuyan, iştahlarını yiyen, sevişme isteklerini boşaltanlardan olmak istiyorum. Sevişme isteğinin sonunda tüm aşkları üstleyecek yorulmazlığı değil, yorgunluğu istiyorum bir insanın yürek atışlarında. Ama sessiz gecelerin sonu var mı sanıyorsun? Hayır? Hayır mı? O zaman bir Anadolu bozkırında özlediğin o adsız ve sıfatsız (Zarif? Snob? Dalgacı?) beni, nasıl oluyor da bir Orta-Avrupa kentinin bu kalabalık, trafiği yoğun caddesinin orta yerindeki, bu kahverengi halı döşeli odasında buluyorsun? Çünkü, herkesi, her yerde bulmak mümkün.

Yazmayı keseceğim. Yeter. Gece ilerledi. Neredeyse bir çocuk doğurabilirim.

Cümleler

Bir şeyin değişmesinden ve hiçbir şeyin değişmemesinden korkuyorum.

Hiç kimseyle birlikte yaşlanmak istemiyorum. Kendimle bile.

*

Sağlıklı kalmak için koşamam. Soluk alayım yeter.

*

Olaylar ve düşünceler, kafamın içinde sürekli acılar olarak birikti.

Göl kıyısında yüzünü güneşe vermiş. Solgunluğu on yıllık bir ihtiyarlar evi beyazlığından geliyor.

*

Özlemin içindeyim şimdi. Ama özlemeye gene de devam ediyorum.

Anımsıyorum, yaşamı aradığım zamanlarda olacak, hapishane gibi bir istasyon konaklama evinde geceyi geçirdiğimi.

*

Seninle yatarken aldatmıyorum seni. Bu bile çok değil mi?

*

Çocukluğumuz üzerine kabus gibi çöken eski kuşaklar, bilinçli yıllarımızı da elimizden almayı başaramayacak. Biz mutlu isek, mutlu olmayı istediğimiz ve bunun için çaba harcadığımız için mutluyuz.

Yaşadığım anların, onları yaşarken anıya dönüştüğünü algılar, onları yaşarken anılaştırırdım. Sonra bunu en güzel biçimde Savinio'da okudum: *"Yaşanan an da anı olacak.*

*

Şunu öğrenmelisin: Sen hiçbir işe yaramaz değilsin. Seni senden çalan toplumdur.

Kültür bir şeye cesaret edebilme sorunudur. Okumaya cesaret edebilme, bir görüşe inanmaya cesaret edebilme, görüşlerini açıklayabilme cesaretidir.

Güç ve korku her zaman yanyanadır.

*

Ben, belli bir ülkesi olmayan insanlardanım.

*

İnsanın ana dilini yitirmesi, öz kişiliğinin yıkılması demektir.

*

Son bireye kadar savaşmak, kendini feda etmek, yanlış bir kahramanlıktır.

Özlem duygusu bende giderek ölüyor. Ancak çok sık gördüğümü ya da ölenleri özlüyorum.

Gene her şey benim oldu. Gecelerime, trenlerime, bütün insanlarıma döndüm.

Kültür, insanlık uğraşının üstyapısı değil, temelidir.

*

Gene bırakıyoruz gece bizi baştan çıkarsın. Çatılar gerisindeki gölgelerin ardında açık renk bir gölge gibi duruyordu gece.

*

Aşk acısı çekmedim hiç, çünkü dünyanın verdiği acı her zaman güçlüydü.

Dünyanın acısı olmasaydı taze yeşil yapraklar üzerindeki güneş ışınlarının anlamı olmazdı.

Uzandığımda her şey üzerime yığıldı. Tavana kadar uzanan çini soba, duvar kâğıtları, kentler. Yorgunum.

*

Gece, gündüzün devamı değildir.

*

Asalet ve rütbe ile ilgili kavramları hiçbir dilde öğrenmeyi başaramadım.

Meyhanelerde umutsuz bir bekleyiş vardır -kendi kendini bekleyiş.

İnsanın kendi dünyası dışında yaşayacağı bir dünya yoktur.

*

İnsanın başkalarına söyledikleri kendi duymak istedikleridir. Yazdıkları, okumak istedikleridir. Sevmesi, sevilmeyi istediği biçimdedir.

Herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda yaşamım bitti. Bilmiyorum, nerede, ne zaman. Ve işte o bittiği yerde başladı. Acının sonunda. Acı ile.

Bittim, yaşamımı kapattım.

İşte "beğendiğim" insanlar:

— lodosta başı ağrımayanlar,
— insan dramının bilincinde olmayanlar,
— her sanat yapıtını aynı biçim ve aynı ölçü ile algılayanlar,
— uçakta iştahla yemek yiyenler,
— karı veya kocasına hayranlık duyanlar,
— kendilerine hakim olmaları gerektiğini sananlar,
— görgüden söz edenler,
— herhangi bir gemide, herhangi bir yabancının ayakkabılarını modaya uygun bulup bu konuda konuşanlar,
— biriyle yatıp, ona iyilik ettiklerini sananlar,
— sabahları genel konular üzerine konuşabilenler,
— özel yaşamlarını gizli tutmaları gerektiğini sanıp, bu konuda hiç söz etmeyenler,
— yemekler ve mutfak üzerine konuşurken, sanki bir askeri darbeden söz eder gibi heyecanlananlar,
— âşık olunca, ömür boyu sürecek eşlerini bulduklarını sananlar.

Sarı ve Puslu

Henüz yataktayım. Bu kentin en güzel özelliği her sabah yeni bir mevsimin insanı karşılaması. Bir gün, sokakları saran güneş ve sıcaklık, ertesi sabah yerini hemen serin bir havaya bırakıveriyor. Ve sevdiğim gri gökyüzü, canlı yeşili üzerine oturuyor ağaçların. Elimde bir gazete kesiği. Beş yıl önce ölmüş bir insanın resmi. Beyaz gömlek giymiş. Yakası açık. Bir elinin duruşunu çok iyi biliyorum. Titreyen, nereye koyacağını bilemediği, terleyen eli. Öteki eli kâğıdın gerisinde yitmiş. O eli tanımıyorum. Gözlerindeki bakış canlı mı, ya da yaklaştığı ölümün izlerini mi taşıyor? Fotoğrafın ne zaman çekildiğini bilemiyorum, ama bugün, onunla ilişkimizden on altı yıl sonra, onun gözlerinde, yaklaştığı ölümün izlerini sezinliyorum. İşte bir gazete parçası. Üzerinde bir fotoğraf. Beş yıl önce Orta Anadolu'da bir mezarlığa gömülmüş bir adam. Berlin'de yemyeşil ağaçlar, gri gökyüzü ve ağaçlar arasmda beliren kırmızı, sivri, tek tük çatılara bakan bir kadın. Yaşamımız geçen yıllarının anıları olmadı. Her yıl, her gün, her an yeni bir yaşam oldu. Yalnız benim yıllarımdan değil, varoluşun getirdiklerinden kaynaklanan bir yaşam birikimi ya da birikintisi oldu. Yalnız benim bırakacağım yaşantılarla bitmeyecek, tüm duygu, ilişkiler, sıcaklıklar, acılar ve dış dünyanın olaylarıyla kaynaşıp sürecek, akacak bir olay. Zaman zaman kendimi bağdaştırdığım dış dünya ile giderek zayıflıyor bağlantılarım. Kalkacak bir trene binerken, beni artık içinde bulunduğum ülke, gideceğim kent, ineceğim istasyon, bindiğim tren ve kompartımandaki insanlar pek ilgilendirmiyor. Trene binerken ben'in içinde bulunduğu duygu birikimleri ilgilendiriyor. Dış dünya ile tüm bağlantılarımın duygu birikimlerinden oluştuğunu biliyorum artık. Yazı yazmak isteğinin dış dünyaya karşı bir tür savunma olduğunu daha bir algılıyorum. Yaşamın kendisinin yazı yazmaktan çok daha gerçek, çok daha derin olduğunu da biliyorum. Sözcüklerle yaşamın derinliğini vermeye hiç olanak yok. Çünkü sözcüklerde rüzgârlar ne kadar esebilir? Sözcüklerden nasıl bir güneş doğabilir? Sözcükler açık bir pencere önüne büyük yağ-

mur taneleri olarak yağıp, bir insanı derin uykusundan uyandırıp mutlu kılabilir mi? Sözcüklerde yağmur ıslaklığı var mı? Sözcükler insanın yanında yatan diğer bir insanın yürek çarpışlarını duyurabilir mi?

Yanımda bir canlının yatmasını neden bu kadar istediğimi şimdi daha iyi duyuyorum. Yaşamaya belki de her şeyin bittiği bir yerde başladım. Ya da kendi yaşamıma inanmıyorum. Ya da kendi varoluşum yetmiyor bana. Yanımdaki bir tene değip, yürek atışlarını duyabildiğimde, yaşamın gücünü algılıyorum.

Peki, o zaman neden en çok sözcüklerde, kitaplarda yaşadım. Çocukluğumda, Dostoyevski'nin nihilist karamsarlığı ve olağanüstü insancıllığı, sonraları Pavese'nin büyük yaşam ve ölüm arayışı, intihar özlemi ve şimdilerde Peter Weiss'in faşizm ve insanın insan tarafından öldürülmesi mekanizması karşısındaki insancıl direnişini duymak, bilmek, okumak, algılamak yaşamının en önemli karşılaşmaları değil mi?

Yaşamın kendisi nötron bombasına çok benziyor. Soluklar, yürek atışları, duygular gidiyor. Kavak ağaçları yükseliyor, Vivaldi'nin, Mozart'ın duyguları –kendi yaşamı adına algılamak istedikleri onunla birlikte ölüyor.

Şimdi odamda Orta Avrupa'nın bu en sevdiğim kentinde Vivaldi dinliyorum. Sonra, hayır aynı anda gazete kesiklerindeki onun beyaz gömlekli fotoğrafına bakıyorum. Kendimi ayrılışların acılarına çoktan alıştırdım. Başlayan her ilişki güzelliklerin yanısıra arayışların da acılarını tattırdı bana. İçine daldığım en büyük mutluluklar her zaman acılarla, her yaşam da biraz olsun ölümle bezenmişti. Yaşamak, bu güç olguyu karşılamak için, başka bir seçenek bulamadığım için. Ölüm güç olduğu için. Yaşam nötron bombasına benzediği için. Bir uçak, gri gökyüzünde alçalıyor. Ağaçların yeşillikleri arasında yer yer şarap rengi yapraklı ağaçlar da yükseliyor.

Pavese, Hemingway'e 3 Ekim 1948'de şunları yazıyor:
"Piedmontese tepelerini hiç gördün mü? Onlar kahverengi, sarı ve puslu, zaman zaman da yeşil... Görsen, severdin. Senin C.P."

Yeniden Akdeniz'de

En sevdiğim görüntü Antalya'da Torosların denize dikey indiği görüntüdür. Dağların dibinde Akdeniz masmavi pus içinde sonsuza açılırken, Torosların dik, güçlü tepeleri zaman zaman pus, zaman zaman havanın berraklığı içinde gökyüzüne yükselir.

Duisburg'un işçi, özellikle Türk işçilerinin oturduğu mahallelerin üzerimde bıraktığı izlenimi anlatmaya neden Torosların görüntüsüyle başladım? Bunlar birbirlerine o kadar ayrı dünyalar ki... Ama biri güzelliği ile çarpıyor, biri korkunçluğu ile. Yağmurlu gri bir hava. Gökyüzünün terkedilmişliği içinde siyah taş bloklar. Hiçbir yerde bu denli büyük siyah taş blokların ev diye dizildiğini görmedim. Kaldırım yollar. Bunlar yol kenarında mezartaşlarından daha ürkütücü. Kapkara. Kaba. Kocaman. Ürkütücü. Herbirinin içi daha da karanlık olmalı. Birçok camdan, başörtülü bir kadın yüzü bakıyor... Gene donuk, gene kara bakıyor? Dışarıda ne görüyor? Taşları, ya da karşısında yükselen kara beton yapıyı. Yoksa özlemini mi? Evlerin arkalarında çamur yığını alanlar var. Bunun dışında başka hiçbir şey yok. Ve birbirine yakın aralıklarla konulmuş, büyük, metal, koyu gri çöp tenekeleri. Taş, kara, eski, kaba, kocaman, karanlık, mutsuz, ürkütücü evler. Çamur. Ve gri, kocaman çöp tenekeleri. Başka hiçbir şey.

İşte çağdaş dünyanın, Batı'nın ileri sanayiinin çalışan yabancılara verdiği mutluluk. Duisburg bacaları ve betonları arasında... giderek uzaklaşan... giderek insanların içindeki özlemini, özlemle birlikte erişilmesini bir düş durumuna getirdiği ülkelerin, uzaklaştıkça hastalandıkları ülkelerinin düşü. Yaşlanan babalar, çöken anneler. Çırpman, ayak uydurmaya çalışan ikinci kuşak. Evinin, anababasının baskısından kurtulamayan, çevresini daha genç, daha atılgan gözlerle izleyen, çırpınan ikinci kuşak.

Sonsöz Gibi

Ceset, kokmuş ettir. Güzel, ya peynir ne? Sütün cesedi. Durmadan içeriye girip çıkanlar. Her hastanın sayısız iyileştiricisi var. Kahvaltıdan sonra akıl verenler, öğle yemeğinden sonra akıl verenler. Kente eşlik edenler, bir mağazaya eşlik edenler, ormana eşlik edenler ve her gün burada oturan ve kazak ören sayısız iyileştirici. Sayısız ipek, pamuklu ve yünlü kazak örülüyor. Karışık iplikle, renkli motiflerle yapılanları da var. Kimbilir ne zaman ve hangi amaçla giyilecekler.

Klinikte beş ya da on yıl geçirenler, mutfak ya da bahçede çalışmaya hak kazanıyorlar.

Geldim. Doğru bahçeye koştum. Ağzıma üç yaprak verildi, zehirlendiğimi sandım. Akşamın yaklaştığının farkına varamadım. Sayısız parçalara bölünüşümü, benimle birlikte dünyanın da parçalanışını anımsıyorum. Her şey koyu kahverengi. Benim sayısız parçam, dünyanın ve evrenin sayısız parçası, dönen hareketlerle yeniden bütünleşti. Birinin, bir insanın böyle bir şeyi ancak bir kez yaşayabileceğini söylediğini anımsıyorum. Çok acı vericiymiş. Ben, kendimi parçalarımla birlikte bir ocağın içinde yeniden buldum. Geçmişti. Hangi zamandaydım? Kaç yaşındaydım? Yaşanmış yıllara geri mi dönmüştüm?

Ben bendim. Zaman yaşanmış zamandı. Birkaç yaşanmış gün de eklenmişti bu zamana. Kemerle bağlanmıştım. Acılarım vardı, kendi kendimi kemere bağlı olarak iyileştirmek zorundaydım. Yanıma yaklaşan herkesi düşmanım olarak görüyordum. Onlar dünyaya bunca yıldır acılar veren faşistlerdi. En büyük korkum faşistlerdendi. Benim, faşist olarak gördüklerimin faşist olmadığını görmeyi öğrendim. Bu deney birşey getirdi mi bana? Hayır. Yıllardır faşistlerin zulmü altında yaşayan milyonlarca insan var. Yüzleri, elleri, gövdeleri başka.

"Doğumum bile bir kökünden kopma idi.
On yaşıma kadar, çevremi, özellikle çevremdeki
sessizliği kavramaya çalıştım...
Yirmi yaşım ile otuz yaşım arasında aklın bittiği yerleri
ve çıldırmanın sınırlarını aradım...
Otuz yaşım ile kırk yaşım arasında ne akıllı ne de
çılgındım. Dünyayı kavradığımı sandım...
Kırk yaşındayım. Bugün, gecenin bazı saatlerinde
kitlenin anlamsız gürültüsü içinde boğuluyorum...
Kendimi öldürmeye çalışıyorum...
Özlemlerim kalmadı. Bıraktım. Hepsini kendi ve benim
dünyamı anlamaları için bıraktım...
Ve bana ölümsüzlerin sonsuz acıları kaldı."

Efsane sahibiyle yüzleşiyor.

ISBN 975-363-308-4

9 789753 633086